

4.2 Arbejdsanstalten Sundholm

Københavnerens velfærd: Kommunens arbejdsanstalt til byens fattige.

Beskrivelse af kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter den tidligere arbejdsanstalt Sundholm, der i dag rummer en række kommunale funktioner indenfor socialområdet, kultur- og fritidsområdet samt børne- og ungeområdet.

Begrundelse

Det kommunale institutionsområde Sundholm blev opført som arbejdsanstalt i 1907. Kulturmiljøet er et vidnesbyrd om, hvordan Københavns Kommune omkring år 1900 tog ansvar for byens fattige, vagabonder og husvilde ved at resocialisere dem til "duelige borgere" gennem arbejde og pligter. Kulturmiljøet er repræsentativt for sin samtid, og de tidligere funktioner og sammenhænge står klart aflæselige i den velafgrænsede helhed.

En selvforsynende enklave

Da Sundholm blev opført, rummede institutionen både arbejdsanstalt og tvangsanstalt. Arbejdsanstalten var den største afdeling og optog arbejdsduelige personer, der ikke kunne ernære sig selv. Tvangsanstalten var en mildere form for fængsel. I 1933 fik Sundholm desuden et herberg som resultat af periodens store bolignød.

Sundholm var afgrænset af en voldgrav og et højt hegn. Der var kun adgang til institutionen gennem to porte, som var bemandede døgnet rundt. Sundholm fungerede som et lille selvforsynende samfund med alle de elementer, der skulle til for at opretholde et funktionelt hele. Der var både sygehus, værksteder, spinderi, servicebygninger, varmecentral og svinehold. Institutionen sørgede selv for varme og el, og lemmerne, som de indsatte blev kaldt, arbejdede på værkstederne og i køkken og vaskeri. Lemmerne lærte på den måde disciplin, regelmæssighed og håndværk, som de kunne bruge i deres fremtidige virke udenfor institutionen. De ansatte havde bopælspligt på Sundholm.

Fra opdragelse til behandling

I 1950'erne blev voldgraven dækket og i 1960'erne skete der gradvist en ændring af Sundholms principper. Arbejdsanstalten ændrede navn til forsorgshjem og institutionen gik fra at være opdragende til at blive behandlende. I 1984 blev de sidste tjenesteboliger opsagt, og bemanningen af portene ophørte i 1987. Sundholm som samlet institution lukkede i 1999.

Bærende bevaringsværdier

- Bebyggelsesstrukturen med en centralt beliggende hovedbygning og et aksefast øst-vestgående anlæg med fireetagers bygninger omkranset af lavere, fritliggende bygninger mod nord og øst samt portbygninger ved henholdsvis Amagerfælledvej og Brigadevej.
- Bygningernes ensartede arkitektoniske udtryk med sadeltage i rød tegl, småsprossede vinduer og vandret opdeltede facader, hvor stueetager fremstår i blank, rød tegl og øvrige etager fremstår gulkalkede med røde murstensbånd.
- De grønne byrum og store, karaktergivende træer.

Sårbarhed

Kulturmiljøet er sårbart overfor nybyggeri og ændret anvendelse af ubebyggede arealer, herunder placering af skure, containere m.m., der ikke er tilpasset den oprindelige bebyggelsesstruktur. Kulturmiljøet er desuden sårbart over for om- og tilbygninger og opsætning af udvendige bygningsdele uden hensyn til det oprindelige arkitektoniske udtryk. Kulturmiljøet er ligeledes sårbart overfor fældning af store, karaktergivende træer. En særlig udfordring og sårbarhed er, at bygningskompleksets struktur og de historiske bygningers

udformning kan vanskeliggøre driften af moderne kommunale institutioner, som skal efterleve særlige krav til indretning og udformning, herunder bl.a. sikring.

Nuværende sikring

- Hovedparten af kulturmiljøets bygninger er udpeget som bevaringsværdige i kommuneplanen.

Udviklingsmuligheder

Kulturmiljøet er tæt bebygget, og der er begrænsede udviklingsmuligheder. En nænsom istandsættelse, hvor områdets særegne arkitektur bevares og de grønne rum fremhæves, kan styrke kulturmiljøets sammenhæng og helhedspræg. Eventuelle mindre om- og tilbygninger bør ske under hensyntagen til kulturmiljøets bebyggelsesstruktur og arkitektoniske helhedspræg. De ubebyggede arealer, herunder opholdsarealer og arealer til parkering, bør udvikles efter en samlet plan.

Københavns Kommune igangsatte primo 2024 Områdefornyelse Sønderbro. Med udgangspunkt i Kvarterplan 2024-2029 vil områdefornyelsen gennemføre projekt "Sammen om Sundholm", der skal løfte udearealerne, så de bliver tygge og attraktive for brugere og beboere og understøtter respektfulde møder mellem forskellige brugergrupper.

